

RAPPORT

#IEDEREENWELKOM

MAAR...

Inhoudstafel

<u>Inleiding</u> <u>Hoopvol op weg naar scholen voor iedereen?</u>	<u>3</u>
<u>Vaststelling 1</u> <u>Iedereen welkom, maar niet vanuit een gelijkwaardige positie</u>	<u>5</u>
<u>Vaststelling 2</u> <u>Iedereen welkom, maar enkel als je binnen het plaatje past</u>	<u>8</u>
<u>Vaststelling 3</u> <u>Iedereen welkom, maar sommige gezinnen starten met 0-2 achterstand</u>	<u>11</u>
<u>Vaststelling 4</u> <u>Iedereen welkom, maar inclusie wordt niet gedragen</u>	<u>13</u>
<u>Conclusie</u> <u>Scholen voor iedereen, een doel dat vandaag al richting vraagt</u>	<u>16</u>
<u>Literatuurlijst</u>	<u>19</u>

Inleiding

Hoopvol op weg naar scholen voor iedereen?

“

Ja en die leerkracht heeft dat dan ook letterlijk tegen mijn zoon gezegd, terwijl ik erbij was. “Ja, Tom, jij hoort hier niet. Inclusie is een sprookje. Die minister legt ons dat op, maar wij krijgen daar geen geld voor. Dus... Jij kan hier niet blijven.”

— OUDER —

”

Het onderwijslandschap is in beweging. Met de evolutie naar scholen voor iedereen wordt het toekomstig onderwijs hertekend naar één, inclusief onderwijslandschap. Daarvoor is een plan uitgewerkt, dat ons tegen 2040 toeleidt naar inclusief onderwijs.

De Vlaamse Regering werkte aan een consultatienota over de evolutie naar scholen voor iedereen. De nota schetst de visie voor een meer inclusief onderwijssysteem in 2040. Ze bevat ook een strategie en een stappenplan met maatregelen voor de komende 15 jaar. Met de consultatienota wil de Vlaamse Regering het volledige onderwijsveld betrekken. - Onderwijs Vlaanderen, 2025

We gaan naar scholen voor iedereen. Scholen waar iedereen, ongeacht zijn ondersteuningsnood, een plek mag krijgen. Scholen waar kinderen samen kind mogen zijn, waar ze mogen leren van elkaar en waar de leer- en leefwinst voor elke leerling voelbaar is. Eindelijk, **het lijkt de stip aan de horizon**. Het kan het einde betekenen van een lange periode waarin kinderen en hun ouders te vaak richting het buitengewoon onderwijs werden gestuurd. Het einde van een periode waarin de plek van deze kinderen in het reguliere onderwijs altijd onzeker bleef. Het einde van een periode waarin je als ouder tegen de stroom moest inzwemmen, als je de keuze maakte voor een inclusief onderwijstraject.

De Commissie Inclusief Onderwijs schreef een plan uit om tot die scholen voor iedereen te komen. Daarin wordt ook de essentie van inclusief onderwijs beschreven:

*Inclusief onderwijs gaat verder dan fysieke toegankelijkheid of ondersteuning voor leerlingen met een handicap in het ‘gewoon’ onderwijs. Het gaat om het **creëren van een veilige leeromgeving waarin alle leerlingen zich welkom voelen, gewaardeerd worden en kunnen deelnemen** aan het leerproces op basis van gelijkwaardigheid en waar voor iedereen de nodige ondersteuning wordt voorzien. Doordat alle leerlingen welkom zijn in alle scholen, worden het scholen voor iedereen. - Evolutie Naar Scholen Voor Iedereen, 2024*

Maar zijn scholen voor iedereen de stip aan de horizon, of eerder een onbereikbare fata morgana? We voelen vanuit de praktijk dat als we willen komen tot een schoolomgeving waar iedereen zich welkom en gewaardeerd voelt, dat er nog werk aan de winkel is. Niet alleen op lange termijn, maar ook in het hier en nu. Ook vandaag lopen gezinnen tegen drempels aan en komt het recht op onderwijs onder druk te staan. Een aantal van deze signalen bespraken we al in het vorige rapport **#geenschoolvoormijnkind** (d.d. 20/11/'24). Hier beschreven we hoe ouders na een ontbinding van de inschrijving, gebruik maken van de beroepsprocedure als ze niet akkoord gaan met de beslissing om de inschrijving te ontbinden.

Een inschrijving onder ontbindende voorwaarde geldt voor leerlingen die zich inschrijven met een IAC- of OV4-verslag. Het gaat om leerlingen die intensieve ondersteuning en speciale aanpassingen nodig hebben. De inschrijving onder ontbindende voorwaarde betekent dat een school de afweging moet maken of de aanpassingen die nodig zijn voor een leerling, proportioneel zijn of niet. Dit moet de school doen binnen redelijke termijn. Als de aanpassingen proportioneel zijn, wordt een leerling definitief ingeschreven. Is dat niet het geval, moet een school dit kunnen staven en de motivering voorleggen aan ouders. De inschrijving wordt in dit geval ontbonden. Ouders hebben wel het recht om beroep aan te tekenen tegen deze beslissing. De klacht wordt behandeld door de Commissie inzake Leerlingenrechten (CLR).

- Onderwijs Vlaanderen, 2022

Met het rapport #geenschoolvoormijnkind namen we trajecten onder de loep waarbij ouders de beroepsprocedure hebben gelopen. Acht keer gingen ouders naar de Commissie inzake Leerlingenrechten (CLR). In elk van die acht trajecten werd beslist dat de klacht van ouders gerechtvaardigd is, dit wil zeggen dat leerlingen mogen blijven op de school. Maar ook in alle trajecten moesten ouders op zoek naar een andere school omdat de verbinding en het vertrouwen met de school was verbroken. De kwetsuren die gezinnen te verduren kregen stapelden zich op doorheen de zestig dagen. Uiteindelijk rest ouders geen andere optie dan een andere school te zoeken, waar met een schone lei kan worden gestart.

Geen van deze leerlingen vond, na het geground verklaren van de klacht, nog een warme plek op de oorspronkelijke school. Sommigen gingen op zoek naar een andere school voor regulier onderwijs, anderen maakten de stap naar het buitengewoon onderwijs.

#GEENSCHOOLVOORMIJNKIND

In dit nieuwe rapport willen we verder verdiepen welke druk de inschrijving onder ontbindende voorwaarde teweeg brengt, maar tegelijk willen we ook verder kijken dan alleen deze procedure. Vormen van uitsluiting zijn niet alleen aanwezig tijdens de periode van inschrijving onder ontbindende voorwaarde. Bovendien zijn ze breder dan dit; uitsluiting raakt zowel aan jongeren als aan hun ouders. Uitsluiting strekt zich zowel voor jongeren zonder als met een IAC- of OV4-verslag. In dit rapport staan we stil bij deze situaties van uitsluiting. **Excludes.** Het zijn de redeneringen of argumenten, die situaties van uitsluiting in de hand werken.

Om tot dit rapport te komen doen we beroep op verschillende bronnen. De vragen van ouders die het Steunpunt voor Inclusie ontvangt, vormen onze dagdagelijkse wake-up call om de signalen te blijven oppikken en hier iets mee te doen. We gingen in gesprek met ouders om hun ervaringen te kunnen bevatten: wat betekent het als de plaats van een kind onzeker wordt, als ouders voelen dat situaties van uitsluiting elkaar opstapelen en ze richting de uitgang worden geduwd? Daarnaast vormt het masterproefonderzoek van Jana Stout ook een erg dankbare bron van informatie. Zij ging in gesprek met ouders die een ontbinding van inschrijving meemaakten, en capteerde de excludes die daarmee gepaard gaan.

We willen in het nieuwe rapport **#iedereenwelkom** **maar...** stilstaan bij vier vaststellingen, die gebaseerd zijn op de pijnlijke rode draden die deze excludes blootleggen. Ongeacht of ze nu heel expliciet aanwezig zijn of net onzichtbaar zijn, het is de pijn van deze excludes die voelbaar blijft. Het zijn deze wonden die het traagst helen. Willen we dus komen tot scholen voor iedereen, dan hebben we deze excludes aan te pakken, zodat iedereen zich welkom en gewaardeerd mag voelen op school.

Vaststelling 1

Iedereen welkom, maar niet vanuit een gelijkwaardige positie

De realisatie van scholen voor iedereen vraagt om gedeelde verantwoordelijkheid en nauwe samenwerking tussen alle actoren binnen het onderwijsveld én met betrokken partners uit aanverwante beleidsdomeinen, op macro-, meso- en microniveau. [...] Op microniveau is samenwerking tussen schoolteams, ouders, leerlingen en alle andere lokaal betrokken partners cruciaal.

CONSULTATIENOTA NAAR SCHOLEN VOOR IEDEREEN

De Consultatienota Naar Scholen Voor Iedereen laat weinig ruimte voor interpretatie: in scholen voor iedereen zijn ouders volwaardige partners. Alleen wanneer scholen, CLB, leersteun, paramedici, welzijnspartners én ouders samen rond de tafel zitten als gelijkwaardige gesprekspartners, kunnen beslissingen gedragen worden en echt werken in de praktijk. Ouders zouden niet alleen een gelijkwaardige partner moeten zijn, maar de eerste en meest voorname partner. Hun ervaringskennis, en het gegeven dat zij de rode draad zijn in het leven van hun kind, waar professionals komen en gaan, maken dat zij de fundamentele en onmisbare stem hebben aan de overlegtafel.

Toch zien we in de praktijk hoe snel ouders zelfs niet meer als partner worden beschouwd. Als ze worden uitgenodigd aan de overlegtafel, wordt hun inbreng vaak niet erkend. Het is de school die weet wat het beste is voor hun kind. De rol van expert wordt ingevuld door de school, en de inbreng van ouders wordt ontmoedigd, snel weggewuifd of gezien als irrelevant. **Ouders worden gereduceerd tot toeschouwer van het onderwijstraject van hun kind:**

“

“Ik had een PowerPoint voorbereid over ADHD en mijn kind om mee te geven aan de school. Maar de directie zei: ‘Mevrouw, u hoeft mij niks te vertellen, onze leerkrachten weten wat dat is.’ Ik voelde me niet erkend in mijn expertise als ervaringsdeskundige. Alsof onze ervaring als ouders niet telt.”

— OUDER —

”

Deze ouder leert ons dat de handvaten die zij heeft ontwikkeld in het werken met haar zoon niet als meerwaarde worden gezien, en zelfs geheel aan de kant worden geschoven. Wat als je inbreng als ouder geen draagvlak krijgt? Wat als je aanwezigheid functioneel blijkt, je input secundair en je stem monddood wordt gemaakt? Zulke ervaringen hebben voor ouders een grote impact. Het betekent een vertrouwensbreuk, en een verbinding tussen school en ouders die wordt geschaad. Dit doet afvragen hoe partnerschap met ouders wordt ingevuld door scholen.

Er is vaak enkel participatie mogelijk in de fysieke vorm. Ouders krijgen wel een stoel aan de overlegtafel, maar er is geen ruimte om ook daadwerkelijk samen in overleg te gaan. Hun stem ontbreekt geheel:

“

“The first meeting I was just quiet. Because they were speaking all in Dutch... I would just sit there silent looking at them. In my mind: ‘Round up and let me go.’”

— OUDER —”

Wanneer deze ouder aangeeft dat ze niet kan meevolgen in het Nederlands, volgt een kort moment waarbij professionals omschakelen naar Engels, waarna stilzwijgend wordt besloten om het overleg toch verder te zetten in het Nederlands. Of dit nu voortkomt uit handelingsverlegenheid of uit routine, het effect is hetzelfde: ouderparticipatie wordt een onmogelijkheid. Overlegmomenten zijn in het onderwijs vaak een talig gegeven, maar taal wordt hier (onbedoeld) een uitsluitingsmechanisme.

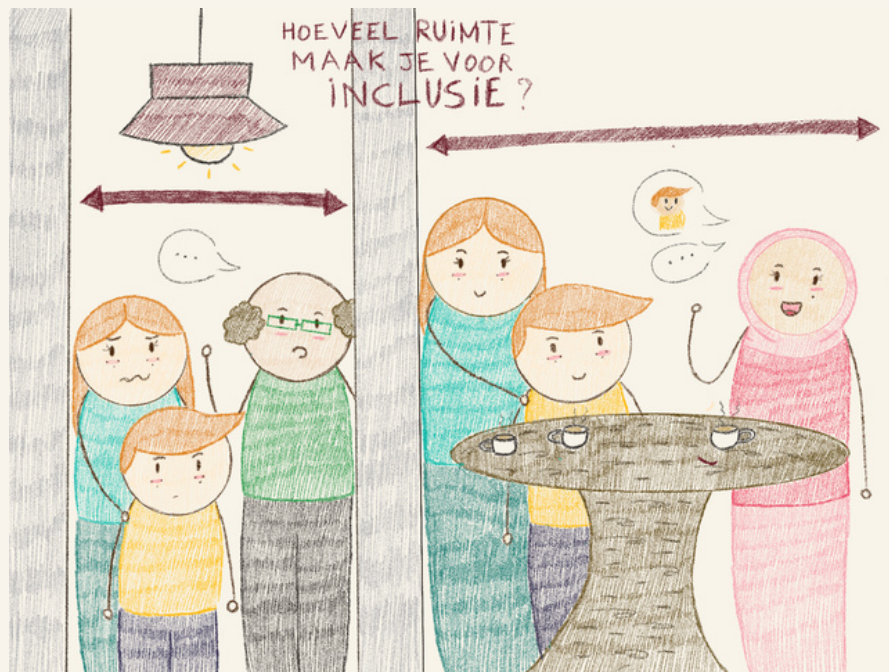
Ook de ouders van Tom getuigen hoe het is om geen plek te krijgen aan de overlegtafel. Tom is een nieuwe leerling op de school, ingeschreven met een OV4-verslag. Vlak voor de herfstvakantie spreekt de school uit dat de inschrijving wordt ontbonden. Dat doen ze als Tom zijn rapport gaat afhalen, en de school deelt dit ook enkel mee aan Tom, zonder zijn ouders hierin te betrekken. Als ouders alsnog vragen om een overleg, wordt daar geen gehoor aan gegeven.

“

“De school zei dat de inschrijving ontbonden was, maar enkel aan Tom zelf. Toen we dat hoorden, dan zijn we onmiddellijk naar de school gereden en zijn wij daar binnen gegaan en gezegd, wij willen nu een gesprekje. Dan hebben ze ons naar de directeur geloodst, die ons zelfs niet liet zitten. Dus wij moesten in de gang blijven rechtstaan. En die zei: “Ja, dat is een beslissing. Daar komen wij niet op terug.”

— OUDER —”

De wetgeving stelt dat de eerste zestig dagen worden gebruikt om samen proces te lopen. Dat betekent dat een school een leerling leert kennen in zijn talenten en noden. Om tegemoet te komen aan die noden en participatie van de leerling mogelijk te maken, wordt gezocht naar aanpassingen. En binnen dit proces zijn ouders onmisbaar: zij zijn al geruime tijd en blijvend op zoek naar talenten, aanpassingen en mogelijkheden voor hun kind. Zij kennen de noden van hun kind en hebben vaak een repertoire aan handvaten. De realiteit toont ons hier

helaas een heel ander verhaal. De ouders van Tom worden niet betrokken. Niet in het meegeven van de beslissing, maar ook niet in het hele proces dat tot die beslissing heeft geleid. Als de ouderstem niet wordt meegenomen, is het ook onmogelijk om als school het onderste uit de kan te halen tijdens deze 60 dagen. Dan wordt het een proefperiode, waarbij het niet de school is die op zoek gaat naar een goede manier van werken, maar waarin het aan de leerling is om zijn plaats op de school te verdienen.

Scholen voor iedereen zijn scholen waar ouders welgekomen partners zijn. Het zijn scholen waar ouders geen toeschouwer zijn, maar waar de tijd wordt genomen om samen aan onderwijstrajecten te bouwen. Allen zoekend naar de weg vooruit, met de leerling centraal. Om een inclusief traject op te zetten is het nodig dat de stem van ouders er mag zijn. Niet stil, maar volwaardig aanwezig. Niet in 2040 als de scholen voor iedereen zijn bereikt, maar vanaf vandaag. Dat vraagt meer dan alleen een stoel rond de tafel. Dat vraagt om ouders als volwaardige partner zien: door een luisterend oor, een oprechte nieuwsgierigheid en door de wil om samen aan de slag te gaan.

**ALS OUDER BEN JE
SLECHTS EEN
TOESCHOUWER VAN
HET INCLUSIEF TRAJECT**

#IEDEREENWELKOM MAAR...

Vaststelling 2

Iedereen welkom, maar enkel als je binnen het plaatje past

De beginsituatie van een lerende en een groep achterhalen en het didactisch handelen daarop afstemmen, een krachtige leeromgeving creëren met aandacht voor de heterogeniteit van de groep, adequaat omgaan met lerenden met specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften... Het zijn maar enkele voorbeelden van competenties die nu reeds verwacht worden bij het behalen van het bewijs van pedagogische bekwaamheid.

COMMISSIE INCLUSIEF ONDERWIJS

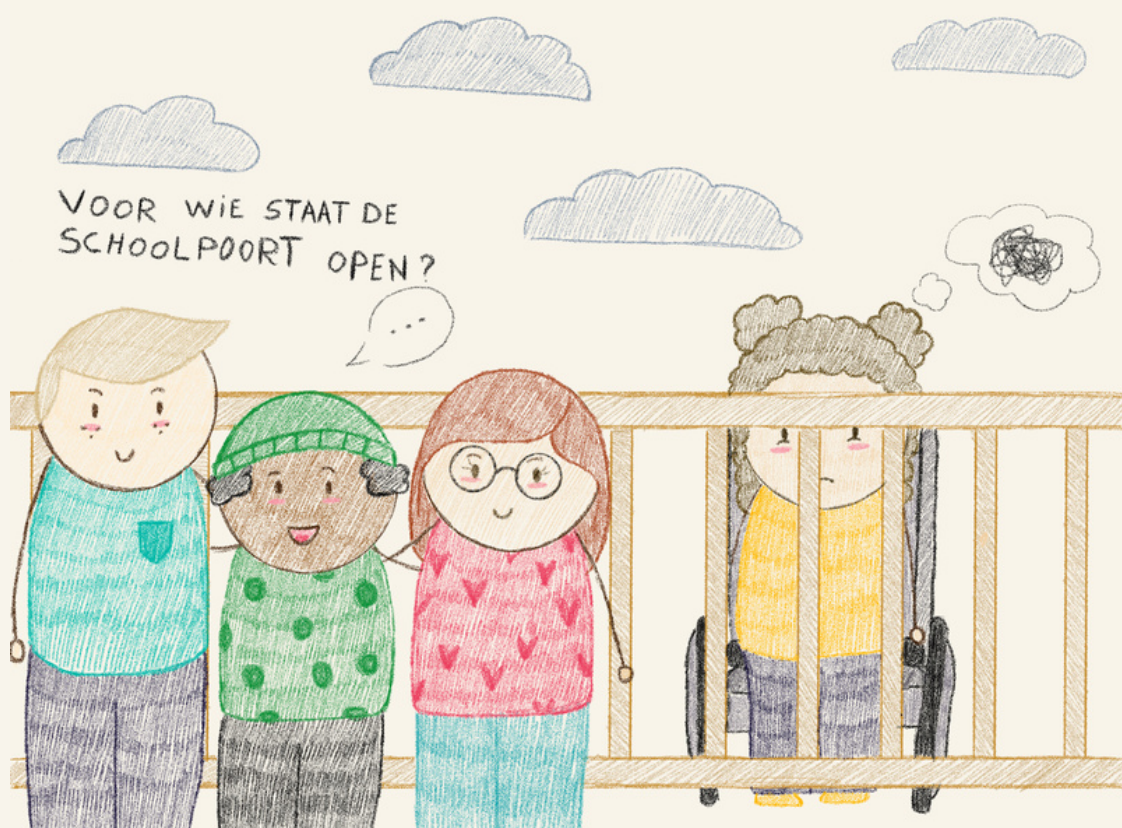
Scholen voor iedereen zijn scholen waar elk kind zichzelf mag zijn. Het zijn scholen waar rekening wordt gehouden met de aanwezige diversiteit in de klasgroep en waar de omgeving toegankelijk wordt gemaakt zodat elke leerling kan participeren. In de realiteit **botsen we helaas op een star en normatief beeld over wat een 'goede leerling' geacht wordt te zijn.** Zo bepaalt de school wat en bijgevolg ook wie, binnen het plaatje past en wat of wie ook niet past. Een goede leerling is zelfstandig, gehoorzaam, prikkelarm, voorspelbaar en flexibel. Als leerlingen hier niet aan voldoen, moeten zij zich aanpassen aan de heersende norm. Al deze verwachtingen zijn vaak impliciet aanwezig op school, maar dat maakt het des te hardnekkiger te doorprikken.

Het verhaal van Sander toont ons hoe het is om niet binnen dat plaatje te passen. Sander gaat niet voltijs naar school en volgt op dit moment slechts enkele lessen mee. Hij past niet binnen het profiel van een 'standaard' leerling:

Dus als er dan eentje bij zit, die niet eens naar alle lessen komt, die dan aan de schoolpoort staat en die dan met z'n brommer een keer komt kijken op de sportvelden als hij geen les heeft, ja, dan worden die leerkrachten nerveus. [...] Maar voor de leerkrachten is dat zo, dat is een toerist want die doet hier alleen maar de sportvakken. Dus die zijn niet mee in dat verhaal. [...] En die hadden veel weerstand, want die hadden zoiets van wat smijten ze ons hier nu binnen.

— OUDER —

Sander volgt een flexibel leertraject; hij moet niet alle lessen meevolgen. De beslissing om zijn rooster anders in te vullen was een gedeelde beslissing, samen met de school genomen. Na de beslissing kom je echter in een situatie waar Sander wordt gezien als 'de toerist'. Dit toont aan dat deze beslissing, hoewel gedragen tijdens het overleg, niet wordt doorgegeven aan alle betrokken leerkrachten. Zij zien Sander als een toerist, een vluchtige passant. Niet degene waarmee op lange termijn rekening moet worden gehouden. Dat Sander op zoek is naar verbinding en daarom ook naar school komt op momenten die voor hem lesvrij zijn, wordt als negatief gepercipieerd. De universele nood om erbij te horen, bij de groep, de klas, de school, wordt niet gezien door de school. Integendeel, dat Sander niet voltijds naar school moet komen vinden zij oneerlijk tegenover andere klasgenoten. Dat hij er dan toch is op de lesvrije momenten vinden ze helemaal niet kunnen. Ook al worden beslissingen in samenspraak gemaakt, toch blijft de norm vaststaand, en vormt Sanders traject, en ook Sander zelf, een afwijking van de norm.

Ook een andere ouder getuigt over de schoolse norm en hoe ver de school gaat in het invullen van die norm, en sturing geeft aan ouders. De school oordeelt hier dat als kinderen gedrag stellen, dat ouders moeten kiezen om hun kinderen medicatie te laten innemen:

“

African children can't be like robots, it can't be, it's difficult. When you talk about the black blood is very, very, very strong you can't control them like TV remote. [...] Because they [school] don't want them to be the way they are, they don't want to, accept them the way they are. [...] So because of that I have to give medication to see if they can be like robots.

— OUDER —”

Deze mama verwoordt hoe haar zoon, mede door zijn diverse achtergrond, niet voldoet aan de dominante schoolnorm. Ze vertelt hoe zijn gedrag zich niet laat sturen zoals een TV met een afstandsbediening. In de plaats van het gedrag te begrijpen binnen de bredere context van het kind en zijn leefwereld, schrijft de school dit volledig aan hem en aan het gezin toe. Zo ontstaat geen mindset waarbij we samen oplossingen bedenken, maar wel het idee dat het probleem en de oplossing van dat probleem bij het gezin liggen. De schoolcontext blijft buiten beeld. In dit verhaal wordt medicatie naar voren geschoven als antwoord. Niet om de omgeving toegankelijk te maken voor elk kind, maar om het kind te laten passen binnen de bestaande norm. Bij het idee van 'goede leerlingen', horen ook 'goede ouders'. Goede ouders zijn betrokken, maar niet bemoeizuchtig, kunnen het vakjargon begrijpen en spreken, hanteren gepaste communicatie-strategieën en gaan zonder tegenstribbelen mee in de adviezen van de school.

“

“En ze mogen niet de indruk krijgen dat we te veel opleggen... Dat wij moeilijke ouders zijn. Je probeert echt zo te wikken en te wegen naar je woorden.”

— OUDER —”

Over alle verhalen van ouders heen zien we hetzelfde patroon: niet de omgeving past zich aan, maar ouders en leerlingen worden geacht zich aan te passen aan de norm. Dat mechanisme is nog sterker aanwezig wanneer een inschrijving gebeurt onder ontbindende voorwaarde. In die 60-dagenperiode ervaren ouders en leerlingen een verhoogde druk om te tonen dat ze passen. Zij hebben het gevoel dat het niet de redelijkheid van aanpassingen is die zal worden afgewogen, maar dat het de houding van de leerling en ouders is die in de weegschaal wordt gelegd bij het overwegen of al dan niet wordt ingeschreven.

En hoewel in de evolutie naar scholen voor iedereen ook staat beschreven dat inschrijven onvoorwaardelijk zou moeten zijn voor elke leerling, hebben we ook te werken aan het impliciete en hardnekkige beeld van de norm weg te werken. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat veel vragende processen niet worden vereenzelvigd met lastige kinderen? Hoe kunnen we in trajecten die intensieve communicatie vragen ouders zien als betrokken in plaats van veeleisend? Dit omdenken vraagt dat we denken in mogelijkheden en oplossingen. Dat we kunnen loskomen van vastgeroeste normen en durven herdenken als wordt vastgelopen.

**ENKEL ALS JE EEN
GOEDE LEERLING, OF
GOEDE OUDER BENT**

#IEDEREENWELKOM MAAR...

Vaststelling 3

Iedereen welkom, maar sommige gezinnen starten met 0-2 achterstand

Inclusief onderwijs is een antwoord op de diversiteit van vandaag. Als we erin slagen om een inclusief onderwijssysteem op te zetten waarbij alle leerlingen de juiste onderwijsaandacht krijgen, leggen we een breed fundament voor een inclusieve samenleving. Het feit dat alle kinderen, alle mensen, met alle verschillen en gelijkenissen die er zijn, gewaardeerd worden en op hun eigen manier deel uitmaken van en bijdragen aan de samenleving, wordt dan een vanzelfsprekendheid.

—COMMISSIE INCLUSIEF ONDERWIJS—

De Commissie Inclusief Onderwijs stelt dat scholen voor iedereen scholen zijn waar gestreefd wordt naar gelijke kansen, rekening houdend dat de startpositie van gezinnen verschilt. Diversiteit wordt gezien als de realiteit, met verschillende deelidentiteiten die samenkomen: taal, socio-economische status, migratiegeschiedenis, beperking, gezinssituatie enzovoort. Op die kruispunten ontstaat ongelijkheid. Zo ontstaat voor een aantal gezinnen een achterstand die ze niet zelf hebben gecreëerd, en waar ze evenmin zelf voor hebben gekozen. Wat voor de ene ouder vanzelfsprekend is, zoals de juiste woorden vinden, de procedures kennen, gehoord worden en stem nemen, vraagt voor andere gezinnen extra inspanning en energie. Die ongelijke startpositie bepaalt mee hoe welkom gezinnen zich voelen, hoeveel ruimte ze krijgen en in welke mate hun stem gewicht krijgt binnen de schoolcontext.

Het verhaal van Sander toont ons een verhaal van een leerling met ADHD. Dit is de deelidentiteit die de school erkent. Waar echter onvoldoende rekening mee wordt gehouden, is hoe dit ook interfereert met het racisme waar Sander al mee te maken kreeg. Deze facetten versterken de ervaring en maken dat Sander niet op gelijke voet start als andere leerlingen met ADHD:

“

Dat is ook de moment van de puberteit, dus ik zeg niet dat dat een gemakkelijke jongen was in de klas, dat ga ik nooit zeggen, maar het is wel zo dat ik toen al in oktober naar school ben gegaan om te praten met de opvoeder en de leerlingenbegeleider. Want ik zag; er is iets niet goed met Sander. Die doet raar, die is niet vrolijk, die is down, daar klopt iets niet. En toen heb ik ook met CLB gebeld om te zeggen, ik weet niet wat er is maar er is iets dat niet goed zit. Hij klaagde toen ook over racisme op school. Hij zat niet goed in z'n vel.

— OUDER — ”

Hierna getuigt de mama van Sander hoe het moeilijk voor hem was om op tijd te komen op schoolse afspraken. Ze krijgt als respons te horen van de opvoeder op school dat alle leerlingen hun verantwoordelijkheid moeten dragen, ook degenen met ADHD. Ze weigeren hem te ondersteunen door hem bijvoorbeeld uit de les te halen als hij het zelf vergeet. Dit toont hoe de gehele context te weinig in acht wordt genomen om gepaste ondersteuning te bieden. Ook een andere ouder getuigt:

“

“I talked to her [the teacher] a lot and then I give her updates concerning what I'm doing about my son, the help I'm getting from different places, the therapy I'm going. I give her updates because my son is going to this school, so I want her to know that I am not just, you know, relaxing doing nothing. So I'm walking around, without resting, to look for solution for him.”

— OUDER —”

Deze getuigenis toont hoe **ouders die vanuit een ongelijke startpositie vertrekken, vaak extra inspanningen moeten leveren om als betrouwbare partner te worden gezien**. Deze mama voelt daardoor de nood om te verantwoorden wat zij allemaal doet voor haar zoon: welke hulp ze zoekt, welke therapie hij volgt, en welke stappen ze zet. Dit om te tonen dat ze haar verantwoordelijkheid opneemt. De ongelijkheid wordt zo opnieuw bevestigd: waar ondersteuning een recht zou moeten zijn, wordt het hier iets waarvoor ouders zich moeten bewijzen. Tegelijk toont dit verhaal hoe die inspanningen niet automatisch leiden tot verbinding of erkenning. Pogingen tot communicatie botsen op gesloten deuren en afstand:

“

“Because if I met her [principal] on the way in the entrance of the school then I will greet her and she will not respond. [...] Especially the principal because she don't want him there.”

— OUDER —”

Om tot scholen voor iedereen te komen, zal - niet vanuit het gezin, maar wel vanuit de school - een extra inspanning geleverd moeten worden voor zij die starten met een ongelijke startpositie. Het is belangrijk erkenning te geven aan die ongelijkheid: dat de gezinscontext er niet voor iedereen gelijk uit ziet, dat de historie van gezinnen er ook helemaal anders kan uitzien en hoe dit een impact heeft op het onrecht waarmee gezinnen in aanraking komen. Door vanuit deze open blik te kijken, en meer nabij te zijn waar nodig, creëer je meer gelijke kansen voor kinderen en hun gezin.

#IEDEREENWELKOM **MAAR...**

**ouders en kinderen
die al achter staan,
moeten zich harder
bewijzen**

Vaststelling 4

Iedereen welkom, maar inclusie wordt niet gedragen

Om inclusief onderwijs waar te maken is het noodzakelijk om inclusie tot een systeemkenmerk van het onderwijs te maken. Een inclusief onderwijssysteem is zo opgebouwd dat inclusie vanzelfsprekend is en segregatie geen optie meer is. Dit vraagt dus een innovatie van ons onderwijssysteem. De evolutie naar een inclusief onderwijssysteem met scholen voor iedereen, is nauw verweven met andere grote onderwijsvraagstukken.

COMMISSIE INCLUSIEF ONDERWIJS

De Commissie Inclusief Onderwijs haalt aan dat een mentaliteitswijziging moet gemaakt worden. Inclusie is daarbij de eerste en enige weg. Inclusie kan niet bestaan door slechts één of twee geëngageerde leerkrachten. Want vandaag zien we dat als inclusie niet vertrekt vanuit een gedeelde visie of sterk leiderschap, maar afhankelijk blijft van individuele welwillendheid van een aantal leerkrachten, een kwetsbare en onzekere situatie ontstaat voor leerlingen en hun gezinnen. Zullen de aanpassingen bij een andere leerkracht ook worden ingezet? Zijn we volgend jaar, bij de nieuwe juf, nog wel welkom? Gaat dat ook kunnen in de lessen Frans? Wat voor de ene leerkracht vanzelfsprekend engagement is, wordt door een collega in vraag gesteld of zelfs actief tegengewerkt. Als weerstand binnen een schoolteam niet wordt aangepakt, dan wordt die weerstand ook expliciet benoemd. Zo getuigen ook de ouders van Tom:

“

Allee, één van de leerkrachten die absoluut gewoon tegen inclusie was. Dus dat ging zelfs niet over...Is dit haalbaar voor Tom of niet? Dat was gewoon. ik ben tegen inclusie. Dus die moet hier niet blijven.

— OUDER —

”

Hoewel het debat in het verhaal van Tom zou moeten gaan over de redelijkheid van de aanpassingen, in functie van de inschrijving onder ontbindende voorwaarde, zien we hier een verschuiving naar een ideologische discussie over inclusie. En als er onvoldoende draagvlak is bij de andere leerkrachten om in te gaan tegen de luide stemmen, dan staat het besluit voor Tom helaas vast. De inschrijving wordt ontbonden. Enkel als alle andere randvoorwaarden zijn vervuld, enkel als er voldoende draagkracht is, wil de school nadenken over het inclusief traject. **Zo worden onderwijstrajecten in de wacht gezet. Of bij uitbreiding: de ontwikkeling van leerlingen wordt in de wacht gezet.**

Het verhaal van Tom speelt zich af in de periode van de inschrijving onder ontbindende voorwaarde, maar ook hier gaat het ruimer dan alleen deze zestig dagen. Veel ouders geven aan dat ze zich alleen voelen. Dat ze een strijd te voeren hebben. Dat ze anderen moeten overtuigen van de talenten van hun kind. En dat ze niet zeker zijn of dit alles zich ook vertaalt in een ander vak, in een nieuw schooljaar of in een nieuwe context.

“

Maar dat zo heel de tijd sluimert in je hoofd. Dat je voelt dat we niet aan dezelfde zeel zitten te trekken. En het loopt wel eens over. Dat vind ik moeilijker. Ook in combinatie met mijn werk te doen. Dat is zwaarder in mijn hoofd. Dat voel ik altijd heel snel. Het heeft ook impact op mijn spieren.

— OUDER —”

Inclusie wordt door het onderwijs nog te vaak benaderd als een last: iets wat extra vraagt, vertraagt of verstoort. In dat denken raakt de wederkerigheid uit beeld. De leer- en leefwinst die inclusie kan opleveren voor álle leerlingen - samen leren omgaan met verschil, zorg dragen voor elkaar, sociale vaardigheden ontwikkelen - blijft onderbelicht. Wat zichtbaar wordt, zijn vooral de vermeende risico's of nadelen. Dat vertaalt zich in uitspraken die op het eerste gezicht redelijk klinken, maar bij nader inzien een structureel probleem blootleggen:

“

Toen zei de leerkracht me: “We willen in het belang van de groep handelen.”

— OUDER —

”

Als je wil handelen in het belang van de groep, wie bepaalt dan wat dat gezamenlijk belang is? En wie is onderdeel van de groep? Het lijkt alsof de leerling hier geen deel uitmaakt van het geheel. Inclusie wordt zo een afweging waarbij iemand moet wijken voor het comfort van de meerderheid, in plaats van een gezamenlijke zoektocht naar hoe iedereen bij de groep kan horen. En dat terwijl inclusief onderwijs nooit een afweging zou mogen zijn; het VN-verdrag stelt dat er recht is op inclusie en inclusief onderwijs. Daarbij wordt ook het recht op redelijke aanpassingen omschreven. Leerlingen met ondersteuningsnoden hebben recht op ondersteuning en aanpassingen die ervoor zorgen dat participatie mogelijk wordt gemaakt. Inclusie is geen gunst, maar een recht. Wat hier tot strijd wordt gemaakt, zou eigenlijk gewoon een evidentie moeten zijn.

Door enkel vanuit ‘het belang van de groep’ te handelen, gaat de blik verloren op wat inclusie ook betekent: dat kinderen leren in het omgaan met elkaar, dat groepen groeien in empathie en verantwoordelijkheid, en dat scholen plaatsen worden voor samenleven en -leren. Wanneer die wederkerigheid niet wordt gezien, blijft inclusie een individuele belasting in plaats van een collectieve meerwaarde.

En precies daar zit de uitdaging om tot scholen voor iedereen te komen: durven kijken voorbij het kortetermijncomfort, en erkennen dat een school voor iedereen niet alleen vraagt om aanpassingen, maar ook de meerwaarde zien en blijven erkennen dat inclusie de hele groep ten goede komt. Scholen voor iedereen kunnen ouders en hun kinderen geruststellen; je bent en blijft hier welkom. We gaan samen op pad en bieden het hoofd aan de drempels langs de weg.

#IEDEREENWELKOM MAAR...**ENKEL ALS ER
DRAAGKRACHT IS**

Conclusie

Scholen voor iedereen: het doel, dat vandaag al richting vraagt

Scholen voor Iedereen liggen aan de horizon. Het is een richting waar we naartoe bewegen, stap voor stap, met drempels en successen. Maar een horizon mag geen uitstel betekenen. Het mag geen excuus zijn om te wachten tot 2040 om actie te ondernemen en verantwoordelijkheid te dragen. Want de weg naar de toekomst wordt vandaag al bewandeld; door leerlingen die nu op de schoolbanken zitten, door hun ouders, en door scholen die vandaag keuzes kunnen maken.

De verhalen van ouders in dit rapport tonen dat welkom zijn in het onderwijs nu nog te vaak voorwaarden kent:

**ENKEL ALS JE EEN
GOEDE LEERLING, OF
GOEDE OUDER BENT**

**ALS OUDER BEN JE
SLECHTS EEN
TOESCHOUWER VAN
HET INCLUSIEF TRAJECT**

#IEDEREENWELKOM MAAR...

**OULDERS EN KINDEREN
DIE AL ACHTER STAAN,
MOETEN ZICH HARDER
BEWIJZEN**

**ENKEL ALS ER
DRAAGKRACHT IS**

Iedereen welkom is op dit moment geen evidentie, en wordt dikwijls in één adem uitgesproken met de bijbehorende (en vaak impliciete of stilziggende) **MAAR...**

dat je mag participeren betekent nog niet dat je ook echt inspraak hebt;

enkel als je ook voldoet aan de impliciete en door de school bepaalde norm;

de achterstand waar sommige gezinnen mee starten wordt niet erkend;

inclusie wordt gedragen door enkelen, en wordt niet ondersteund in visie of beleidskeuzes.

Een school waar iedereen welkom is, zonder meer, is op dit moment geen vanzelfsprekendheid. Dit leren de getuigenissen van ouders ons. Het lijkt alsof je dit enkel kan verdienen als je aan bepaalde voorwaarden voldoet. En toch leren deze verhalen ons ook hoe verandering mogelijk is. Ze maken zichtbaar waar drempels ontstaan, maar ook waar die drempels weggewerkt kunnen worden. Ze tonen dat veel uitsluitingsmechanismen niet het gevolg zijn van onwil, maar van vastgeroeste normen, handelingsverlegenheid en een gebrek aan gedeeld eigenaarschap. Dat betekent dat net hier de hefboomen liggen voor verandering. De verhalen tonen waar de sleutels tot succes liggen:

**WAARBIJ EEN
COMPLEXE
ZOEKTOCHT NIET
VERWARD WORDT
MET EEN LASTIGE
LEERLING**

**OUDERS WORDEN
GEZIEN ALS
VOLWAARDIGE
PARTNER ÉN EXPERT
VAN HUN KIND**

#IEDEREENWELKOM

**WE MAKEN ALS SCHOOL
DE OMGEVING
TOEGANKELIJK**

**SAMEN ZOEKEN WE
EEN WEG, MET
OPLOSSINGEN VOOR
DE DREMPELS LANGS
DE ROUTE**

Als we exclusies wegwerken, en inzetten op die sleutels van succes, komen we tot scholen waar iedereen onvoorwaardelijk welkom is: scholen voor iedereen.

Scholen voor iedereen zijn scholen die ouders niet reduceren tot aanwezigen, maar erkennen als volwaardige partners. Niet alleen door hen een stoel aan de overlegtafel te geven, maar door echt tijd en ruimte te maken voor hun stem, hun kennis en hun betrokkenheid. Ouders horen erbij; niet alleen tijdens de overleggen, maar ook ervoor, erna en tijdens het gehele schooltraject. Scholen voor iedereen zien ouders niet als last, maar als onmisbare en meest voorname partner om participatie mogelijk te maken.

Scholen voor iedereen vragen geen feilloze leerlingen, ouders of onderwijstrajecten. Hier wordt een moeilijk proces niet vereenzelvigd met moeilijke leerlingen of ouders. Hier wordt het schooltraject erkend in hoogtes en laagtes, en worden drempels gezien als een signaal om bij te sturen. De verantwoordelijkheid wordt niet afgeschoven op de leerlingen of diens ouders, maar wordt samen gedragen. Het gaat niet om de leerling die zich telkens opnieuw binnen de norm moet zien te passen, maar om een school die de norm durft herdenken.

Scholen voor iedereen zetten in op een toegankelijke omgeving, waar elke leerling kan participeren. Deze scholen zien dat er diversiteit is. Het verschil moet niet weggewerkt worden, het mag er zijn. Het zijn scholen die erkennen dat gelijke kansen soms ongelijke ondersteuning vragen, en zien dat nabijheid, oog voor de gehele context en vertrouwen daarin cruciaal zijn.

Tot slot zijn scholen voor iedereen scholen waar inclusie geen gunst of last is, maar een uitgangspunt. Waar inclusie niet afhankelijk is van individuele draagkracht of welwillendheid, maar ingebed zit in visie, in leiderschap en in de samenwerking. Scholen die weten waar ze naartoe willen, en die samen met ouders, leerlingen en partners zoeken hoe ze die weg vandaag al kunnen bewandelen.

Scholen waar exclusies worden weggewerkt en iedereen onvoorwaardelijk welkom is, blijven het doel. Dat doel vraagt een langetermijnvisie, maar ook onmiddellijke keuzes. Er is vandaag al actie mogelijk, én nodig. Niet ooit. Niet later. Maar nu.

Laat ons samen bouwen aan scholen die resoluut gaan voor:

#IEDEREENWELKOM

Literatuurlijst

- Onderwijs Vlaanderen (2022, 28 juni). *Inschrijvingsrecht en aanmeldingsprocedures in het gewoon secundair onderwijs voor inschrijvingen voor het schooljaar 2023-2024 en volgende*.
<https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document/15984>
- Onderwijs Vlaanderen (2024). *Evolutie naar scholen voor iedereen - advies van de onafhankelijke Commissie Inclusief Onderwijs*. <https://www.vlaanderen.be/onderwijsprofessionals/lesgeven-en-begeleiden/leerlingenbegeleiding/zorg-en-ondersteuning-voor-leraren-en-leerlingen/naar-scholen-voor-iedereen-in-2040>
- Onderwijs Vlaanderen (2025, 28 november). *Naar scholen voor iedereen: consultatienota*.
<https://www.vlaanderen.be/onderwijsprofessionals/nieuwsberichten/naar-scholen-voor-iedereen-consultatienota>
- Ouders voor Inclusie (2024, 20 november). *Rapport: #geen school voor mijn kind*.
<https://oudersvoorinclusie.be/rapportgeenschoolvoormijnkind/>
- Ouders voor Inclusie (2026). *Micro-excludes: kleine vormen van uitsluiting, maar met een grote impact*. <https://oudersvoorinclusie.be/micro-excludes-kleine-vormen-van-uitsluiting-maar-met-een-grote-impact/>
- Stout, J. (2025). *Exploratief onderzoek naar ouders wiens kind een ontbinding in regulier onderwijs heeft meegemaakt*. [Masterproeven PP].
https://libcatalog.ugent.be/permalink/32RUG_INST/ton6o8/alma9937046426509161